ЛІНГВІСТИКА XXI СТОЛІТТЯ: ПРОБЛЕМАТИКА І МЕТОДОЛОГІЯ

КИЇВ – 2026

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Факультет іноземної філології

ЛІНГВІСТИКА XXI СТОЛІТТЯ: ПРОБЛЕМАТИКА І МЕТОДОЛОГІЯ

Колективна монографія

Київ – 2026

УДК 81’1-11/-13
ББК 81 Укр
Л 78

Рекомендовано Вченою радою факультету іноземної філології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 9 від 23 квітня 2026 р.)

Рецензенти:
Куварова Олена Костянтинівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри загального мовознавства та слов’янознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Леміш Наталія Євгенівна, доктор філологічних наук, професор, декан факультету іноземної філології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.
Пономаренко Володимир Панасович, доктор філологічних наук, професор, завідувач відділу романських, германських і балтійських мов Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України.

Л 78 Лінгвістика XXI століття: проблематика і методологія: колективна монографія / за наук. ред. проф. Ю. В. Кравцової. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026. 250 с. Мова укр. Електронне видання

ISBN 978-966-931-354-6

У колективній монографії розглядаються актуальні проблеми та методологічний інструментарій провідних галузей сучасної лінгвістики – лінгвокогнітології, лінгвоконцептології, лінгвокомунікативістики, інтернет-лінгвістики, медіалінгвістики, дискурсології, лінгвопоетики, комп’ютерної лінгвістики, корпусної лінгвістики.

Призначено для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти.

УДК 81’1-11/-13
ББК 81 Укр

© Автори розділів монографії, 2026
© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2026

ISBN 978-966-931-354-6

РОЗДІЛ 5.

МОВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЕПОХУ ІНТЕРНЕТУ: ВПЛИВ НОВИХ ТИПІВ КОМУНІКАЦІЇ НА МОВЛЕННЄВУ СИСТЕМУ

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-mono-fif-2026.05

Олександр Леута
https://orcid.org/0009-0007-6125-6324
Ірина Овчиннікова
https://orcid.org/0009-0000-3132-2406

Вступ. Цифровізація суспільства на початку XXI століття стала одним із ключових чинників трансформації комунікативних практик, що безпосередньо вплинуло на функціонування природних мов. Інтернет перетворився з технічного каналу передавання інформації на самостійний соціокультурний простір, у межах якого формуються нові типи взаємодії, мовні норми та стилістичні пріоритети. Українська мова, активно залучена до цифрового середовища через соціальні мережі, месенджери та онлайн-платформи, зазнає інтенсивних змін на всіх мовних рівнях – від лексики й словотвору до прагматики та стилістики. Це зумовлює актуальність системного аналізу мовних трансформацій, спричинених цифровою комунікацією.

Дослідники зазначають, що інтернет-дискурс вирізняється інтерактивністю, мультимедійністю, високою динамічністю та демократичністю мовлення (Дзюбак, Мораращ, 2024, с. 8). Такі риси сприяють формуванню гібридного типу мовлення, який поєднує елементи усного й писемного кодів. В. Іващенко підкреслює, що мережеве спілкування відбувається в умовах постійної зміни комунікативних ролей, де користувач одночасно виступає адресантом і адресатом, а мовлення набуває персоналізованого й емоційно забарвленого характеру (Іващенко, 2021, с. 11).

Активне використання цифрових каналів комунікації зробило обмін інформацією майже миттєвим і доступним, проте водночас

актуалізувало проблеми мовної культури. Короткі текстові повідомлення часто призводять до редукції контексту, семантичних зсувів і мовних неточностей, що підвищує ризик хибної інтерпретації змісту та комунікативних збоїв (Павлишинець та ін., 2024, с. 301). Поряд із цим цифрове середовище стимулює появу нових мовних форм. Інтернет-сленг, емотикони та хештеги розширюють виражальні можливості мови, виконуючи як експресивну, так і ідентифікаційну функції у межах онлайн-спільнот.

Проблему мовних змін у цифровому просторі комплексно висвітлюють українські науковці. Н. Дзюбак і Г. Мораращ аналізують трансформацію мовної норми в інтернет-дискурсі, звертаючи увагу на варіантність мовних засобів і поширення ненормативних форм, що відображає динамічний характер мовної норми (Дзюбак, Мораращ, 2024, с. 8). В. Іващенко розглядає медіакомунікативні технології як багатовимірний феномен і наголошує на зміні комунікативних стратегій та жанрових форматів у цифровому середовищі (Іващенко, 2021, с. 11). О. Павлишинець, Б. Петришак і Н. Бойчук акцентують увагу на амбівалентному впливі технологій: із одного боку, спостерігається спрощення мовлення та зниження нормативності, з іншого – зростає мовна креативність і експресивність (Павлишинець та ін., 2024, с. 301). Особливий аспект порушують Т. Космеда, Т. Осіпова і В. Сліпецька, які доводять, що пандемія COVID-19 у поєднанні з цифровими технологіями стала каталізатором інтенсивних мовних інновацій в онлайн-комунікації (Космеда та ін., 2021, с. 2).

Узагальнення наукових підходів засвідчує, що мовні трансформації в умовах цифровізації мають складний і суперечливий характер, поєднуючи ризики для мовної нормативності з потужним інноваційним потенціалом. Саме це визначає високу актуальність подальших лінгвістичних досліджень інтернет-дискурсу та цифрової комунікації в контексті розвитку сучасної української мови.

5.1. Цифрова комунікація як чинник мовних змін: соціальні мережі, месенджери та онлайн-платформи.

Становлення цифрової комунікації як домінантної форми соціальної взаємодії спричинило корінні зміни умов

функціонування мови. Інтернет перетворився з інструменту передавання інформації на глобальний самостійний комунікативний простір, у межах якого формується специфічна мовленнєва реальність. Як підкреслюють Н. Дзюбак і Г. Мораш, початок XXI століття позначився відчутними зрушеннями в системі мовних норм, які найвиразніше проявляються у сфері інтернет-комунікації. Інтернет-дискурс постає як складний багаторівневий феномен, що охоплює сукупність текстів різної модальності – письмових, аудіальних і візуальних, – інтегрованих у єдиний комунікативний простір за допомогою гіперпосилань та екстралінгвальних компонентів. Саме така поліформатність зумовлює його принципову відмінність від традиційних типів дискурсу (Дзюбак, Мораш, 2024, с. 8).

Визначальними характеристиками інтернет-дискурсу є інтерактивність, мультимедійність, висока динаміка та демократичний характер мовлення. Ці ознаки формують специфічне комунікативне середовище, що функціонує в межах глобальної мережі та реалізується через електронні засоби спілкування. На відміну від класичних форм комунікації, інтернет-дискурс практично не обмежений часовими й просторовими рамками, а також соціальними, гендерними чи культурними чинниками, що істотно розширює коло учасників мовленнєвої взаємодії.

З лінгвістичного погляду інтернет-дискурс доцільно розглядати як процес безпосереднього вербалізованого спілкування, орієнтованого на швидку реакцію адресата й досягнення прагматичних цілей адресанта. Така комунікативна установка зумовлює часті відхилення від усталених норм традиційного писемного мовлення, сприяючи варіативності мовних засобів і переосмисленню нормативності загалом. Отже, інтернет-дискурс є не лише каналом передавання інформації, а й потужним чинником трансформації мовної свідомості та мовної норми в сучасному суспільстві.

Інтернет-дискурс охоплює сукупність електронних текстів різної модальності, поєднаних системою гіперпосилань і доповнених екстралінгвальними чинниками, що істотно впливають на мовну організацію повідомлень (Дзюбак, Мораш, 2024, с. 9).

Цифрова комунікація функціонує в умовах постійної динаміки, що зумовлює зміну традиційних уявлень про мовну норму, жанрову стабільність і стилістичну ієрархію. У мережевому середовищі мовлення розгортається у форматі безперервного потоку, де повідомлення часто мають фрагментарний характер, а межі між автором і реципієнтом є динамічними. Мережева комунікація характерна постійною зміною комунікативних ролей і високим рівнем персоналізації мовлення, що сприяє розмиттю класичних комунікативних моделей. У межах сучасних лінгвістичних досліджень для концептуалізації цього явища використовують цілу низку термінів, які віддзеркалюють його багатовимірну природу. Зокрема, у науковому обігу функціонують такі найменування, як *e-language, netlingo, etalk, geekspeak, netspeak, weblish, written speech* та *language centaur*, кожне з яких акцентує увагу на окремі аспекти мовлення в цифровому середовищі – від технічно зумовленої лексики до гібридного поєднання усних і писемних рис. Водночас комунікативний простір, у якому реалізується це мовлення, окреслюють поняттям комп'ютерно-опосередкованої комунікації, що підкреслює визначальну роль цифрових технологій як посередника між учасниками мовленнєвої взаємодії (Іващенко, 2021, с. 16).

Однією з визначальних рис цифрової комунікації є гібридність мовлення, яка виявляється у поєднанні ознак усної та писемної форм. З одного боку, інтернет-спілкування здебільшого реалізується у писемній формі, з іншого – воно відтворює темп, спонтанність і експресивність усного мовлення. Такий тип комунікації О. Гудзь характеризує як проміжний, що не вписується в традиційну дихотомію «усне – писемне» та потребує окремого наукового осмислення (Гудзь, 2020, с. 11).

У соціальних мережах (Facebook, Instagram) мовлення часто набуває рис публічного усного виступу, але зафіксованого у писемній формі. Користувачі звертаються до широкої аудиторії, водночас зберігаючи інтонаційну наближеність до розмовного стилю. Це проявляється у використанні коротких синтаксичних конструкцій, емоційно забарвлених вигуків, риторичних запитань, звертань до читача.

Месенджери (Telegram, Viber, WhatsApp) ще більше підсилюють тенденцію до усності. Швидкий обмін

повідомленнями, орієнтація на миттєву реакцію, обмеження часу на формулювання думки призводять до мінімізації мовних засобів. Як зазначають дослідники, у таких умовах мовлення тяжіє до максимальної економії, що виявляється у редукції синтаксичних структур, пропуску службових слів і спрощенні граматичних форм (Павлишинець та ін., 2024, с. 301). У результаті формується особливий тип діалогічного мовлення, де смисл часто передається не повним реченням, а окремими словами, символами або графічними елементами.

Соціальні мережі створюють умови для активної мовної самопрезентації, що істотно впливає на мовленнєву поведінку користувачів. Зауважимо, що у цифровому середовищі мовлення виконує не лише інформативну, а й іміджеву функцію: через вибір мовних засобів користувач формує власний публічний образ. Це сприяє поширенню експресивних, оцінних, іронічних висловлень, а також активному використанню мовної гри.

І. Холод і Т. Калініченко підкреслюють, що цифрові платформи стимулюють зростання неформальності мовлення та послаблення нормативних обмежень, особливо у неофіційних комунікативних ситуаціях (Холод, Калініченко, 2024, с. 6). В українському сегменті Instagram і Facebook це проявляється у широкому використанні розмовної лексики, авторських неологізмів, стилістично зниженої лексики. Мовці свідомо обирають неканонічні форми як засіб підкреслення автентичності, близькості до аудиторії та емоційної відкритості.

Важливу роль у цьому процесі відіграє прагнення до залучення уваги. Алгоритми соціальних мереж заохочують яскраві, емоційно насичені тексти, що стимулює мовців до використання гіперболізації, експресивної пунктуації, повторів, а також візуальних елементів. Як наслідок, межа між мовленням і візуальною комунікацією стає умовною, а текст дедалі частіше постає як частина мультимодального повідомлення (Іващенко, 2021, с. 16).

Цифрова комунікація сприяє виникненню нових жанрових форматів, які не мають прямих аналогів у традиційній комунікації. Блоги, стріми, коментарі, сторіс, телеграм-канали формують специфічну жанрову систему, у межах якої мовлення підпорядковується новим правилам. Як зазначається в

дослідженнях інтернет-дискурсу, мережеві жанри відзначаються відкритістю, гібридністю та високою варіативністю мовних засобів (Гудзь, 2020, с. 15).

У Telegram, який відіграє особливо важливу роль в українському інформаційному просторі, поєднуються риси новинного, публіцистичного та розмовного стилів. Тексти телеграм-каналів часто мають лаконічну структуру, насичені оцінними компонентами й орієнтовані на швидке сприйняття. Це зумовлює активне використання простих речень, еліптичних конструкцій, а також прямих звертань до читача.

Онлайн-платформи також змінюють співвідношення між формальністю та неформальністю мовлення. Навіть у відносно офіційних контекстах, таких як сторінки державних установ у соціальних мережах, спостерігається тенденція до спрощення мовлення, використання доступних формул і зниження стилістичної дистанції. Така адаптація зумовлена прагненням до ефективної комунікації з широкою аудиторією та відповідає загальній логіці цифрового середовища (Дзюбак, Мораращ, 2024, с. 9).

Таблиця 5.1.

Приклади гібридної цифрової комунікації в українській мові

Платформа / формат	**Приклад мовлення**	**Ознаки усного мовлення**	**Ознаки писемного мовлення**
Facebook (публічний допис)	*Слухайте, ну це вже за межею. Як так можна взагалі?*	Розмовний зачин, емоційність, риторичне запитання	Фіксованість тексту, публічність
Facebook (рефлексивний допис)	*Не можу мовчати. Сьогоднішні новини реально вибили з колії.*	Спонтанність, суб'єктивна оцінка	Структурованість, писемна форма
Instagram (підпис під фото)	*Друзі, ви тільки подивіться на це небо!*	Пряме звертання, вигук	Короткий текст, візуальний супровід

Instagram (сторіс)	*Це було важко… але ми впоралися.*	Еліптичність, пауза	Графічна фіксація
Telegram (чат)	*Уже їдеш?*	Діалогічність, інтонаційна неповнота	Письмова репліка
Telegram (чат)	*Так. За 10 хв.*	Економія мовлення	Скорочення, фіксація часу
Telegram (канал)	*Друзі, коротко про головне. Ситуація складна, але контрольована.*	Апеляція до аудиторії	Лаконічний публіцистичний стиль
Viber / WhatsApp	*Ок, домовились.*	Розмовна формула згоди	Письмова фіксація
Соцмережі (коментар)	*Та серйозно? Це ж очевидно.*	Емоційність, інтонаційне запитання	Публічний текст
Facebook (сторінка установи)	*Друзі, нагадуємо: сьогодні прийом до 16:00.*	Звертання до адресата	Офіційна інформація у спрощеній формі

Отже, цифрова комунікація виступає потужним чинником мовних змін, формуючи нові умови функціонування української мови. Соціальні мережі, месенджери та онлайн-платформи сприяють гібридизації мовлення, посиленню експресивності, трансформації жанрової структури та переосмисленню мовної норми. У цьому середовищі мова дедалі більше орієнтується на швидкість, доступність і емоційний вплив, що зумовлює відхід від жорстко кодифікованих моделей.

5.2. Лексичні та словотвірні трансформації сучасної мови в інтернет-середовищі.

Активне функціонування української мови в цифровому середовищі зумовлює інтенсивні зміни її лексичного складу та словотвірної системи. Інтернет-комунікація, на відміну від традиційних каналів мовлення, створює умови для надзвичайно швидкого поширення нових мовних одиниць, їхньої варіативності

та нестабільності. У межах соціальних мереж, месенджерів і онлайн-платформ лексика постає не лише як засіб номінації, а й як інструмент емоційного впливу, самоідентифікації та групової солідарності.

Дослідники наголошують, що цифрове середовище активізує процеси неологізації, запозичення, семантичних зсувів і словотвірних експериментів (Дзюбак, Мораш, 2024, с. 9). Ці процеси мають системний характер і відображають адаптацію мовної системи до нових соціокультурних реалій, у яких швидкість, стислість і експресивність набувають пріоритетного значення.

Однією з найпомітніших тенденцій інтернет-мовлення є активне поповнення лексичного складу новими одиницями. Як зауважують Н. Дзюбак і Г. Мораш, інтернет-дискурс є потужним джерелом формування нових мовних практик, зокрема через інтенсивну неологізацію (Дзюбак, Мораш, 2024, с. 9). У цифровому середовищі нові слова виникають як реакція на технологічні інновації, соціальні події та зміну комунікативних моделей.

В українському сегменті соціальних мереж активно функціонують лексеми, пов’язані з цифровими практиками. Частина з них є іншомовними запозиченнями, частина – адаптованими до української мовної системи одиницями. Такі слова швидко входять до повсякденного вжитку, витісняючи або доповнюючи наявні номінації. Важливо, що процес неологізації в інтернеті має колективний характер: нові одиниці створюються й поширюються користувачами спільно, без участі традиційних інституцій мовної кодифікації.

Особливу роль у цьому процесі відіграють соціальні мережі як простір масового мовного експерименту. Нові слова часто виникають у коментарях, мемах, хештегах, де мовці свідомо порушують усталені норми заради виразності чи іронічного ефекту. Як підкреслюють дослідники, така лексична творчість є характерною рисою інтернет-дискурсу та свідчить про його високий рівень динамізму (Гудзь, 2020, с. 17).

Цифрове середовище істотно посилює процеси іншомовного запозичення. Глобальний характер інтернету зумовлює постійну взаємодію української мови з іншими мовами, насамперед з англійською. За спостереженнями І. Холод і Т. Калініченко, нові

медіа сприяють активному проникненню іншомовних елементів у повсякденне мовлення, що впливає на мовні норми та стилістику (Холод, Калініченко, 2024, с. 8). В українському онлайн-просторі запозичення часто функціонують без перекладу, особливо в молодіжному, медійному та професійному середовищі. Типовими є одиниці на кшталт *пост, сторіс, лайк, репост, блог, стрім, чат, фідбек, дедлайн, апдейт*, які вживаються як повноцінні лексеми в дописах, коментарях і месенджерах. Поряд із цим значна частина іншомовних слів зазнає морфологічної та словотвірної адаптації: вони входять у систему відмінювання та стають основою для творення похідних форм. Наприклад, іменники *лайк* і *пост* утворюють дієслова *лайкати, запостити, репостнути*; від основи *стрім* функціонує дієслово *стрімити*; запозичення *блог* породжує похідні *блогер, блогерка, блогінг*. Такі форми часто мають розмовне або напівофіційне стилістичне забарвлення, що свідчить про їх активну інтеграцію до мовної системи.

Водночас дослідники наголошують на амбівалентності цього процесу. З одного боку, іншомовні запозичення збагачують українську мову, забезпечуючи оперативну й точну номінацію нових цифрових реалій, для яких раніше не було усталених відповідників. З іншого боку, надмірне й некритичне використання таких одиниць, особливо за наявності питомих українських відповідників (на кшталт *уподобання* замість *лайк*, *допис* замість *пост, трансляція* замість *стрім*), може призводити до витіснення національної лексики та поступового розмивання мовно-культурної специфіки (Павлишинець та ін., 2024, с. 308). У цифровому середовищі ця тенденція посилюється через відсутність жорстких нормативних обмежень і домінування неформальних комунікативних практик.

Важливою рисою лексичних трансформацій в інтернет-комунікації є прагнення до економії мовних засобів. Швидкість обміну інформацією, обмеження обсягу повідомлень й орієнтація на миттєве сприйняття сприяють активному поширенню різних типів скорочень. У мережевому середовищі широко використовуються абревіатури та усічені форми, що істотно модифікує традиційну структуру слова й змінює усталені моделі словотворення.

В українському сегменті месенджерів і соціальних мереж поширеними є скорочення на кшталт *інфа* (*інформація*), *адмін* (*адміністратор*), *комент* (*коментар*). Більшість таких одиниць виникає внаслідок універбації або усічення багатослівних найменувань і функціонує як повноцінна лексема. Вони мають виразне розмовне забарвлення й активно вживаються в репліках типу *скинь інфу, напиши адміну, глянь комент*, що свідчить про їх поступове закріплення в повсякденному мовленні користувачів. Такі тенденції сприяють формальному спрощенню мовлення, але водночас розширюють його виражальні можливості.

Цифрове середовище створює сприятливі умови для розвитку словотвірної креативності. Користувачі соціальних мереж активно експериментують зі словотворчими моделями, утворюючи оказіональні лексеми, що виконують експресивну, оцінну або іронічну функцію. За спостереженнями дослідників, мовна гра є однією з ключових характеристик інтернет-дискурсу, оскільки вона відображає прагнення мовців до індивідуалізації, самоіронії та творчого самовираження (Гудзь, 2020, с. 22).

У словотвірному плані це виявляється у вільному комбінуванні морфем, використанні нетипових або стилістично маркованих суфіксів, а також у породженні гібридних форм. Наприклад, у цифровому спілкуванні фіксуються утворення на зразок *зрадоньки, переможенька, експертик, диванолог*, де зменшувально-пестливі або іронічні суфікси змінюють оцінну семантику слова. Поширеними є й деривати від іншомовних основ із приєднанням українських словотворчих формантів: *хейтити, загуглити, забанений, відфоловити*. Подібні лексеми поєднують елементи різних мовних систем, але водночас функціонують за правилами української граматики.

Оказіональна словотворчість часто пов’язана з актуальними соціальними або медійними подіями. У таких випадках з’являються ситуативні утворення на кшталт *всепропальник, зрадофіл, хайпожер, інфошум*, які швидко поширюються в коментарях і дописах, виконуючи насамперед оцінну та іронічну функцію. Частина цих одиниць залишається прив’язаною до конкретного контексту, однак деякі з них закріплюються в мовній практиці та переходять до активного словника користувачів.

Як зазначають І. Холод та Т. Калініченко, подібні словотвірні процеси свідчать про високу адаптивність мовної системи в умовах цифровізації та її здатність оперативно реагувати на комунікативні потреби суспільства (Холод, Калініченко, 2024, с. 8). Водночас словотвірна креативність в інтернеті не має хаотичного характеру: вона спирається на наявні словотвірні моделі української мови й відображає її внутрішні закономірності. Цифрове середовище лише пришвидшує ці процеси, роблячи їх масовішими, помітнішими й функціонально значущими для сучасної мовної практики.

Отже, лексичні та словотвірні трансформації сучасної української мови в інтернет-середовищі мають комплексний і системний характер. Цифрова комунікація стимулює активну неологізацію, поширення запозичень, розвиток скорочень і словотвірних експериментів. Ці процеси відображають прагнення мовців до економії мовних засобів, експресивності та адаптації мовлення до нових комунікативних умов. Водночас інтернет-мовлення виявляє суперечливу природу: воно одночасно збагачує українську мову новими засобами вираження й створює виклики для збереження мовної норми.

5.3. Прагматичні та стилістичні зміни мовлення в онлайн-дискурсі.

Функціонування мови в цифровому середовищі зумовлює не лише структурні чи лексичні трансформації, а й суттєві зміни у сфері мовленнєвої прагматики та стилістики. Онлайн-дискурс формує нові умови комунікативної взаємодії, у межах яких традиційні стилістичні межі стають рухомими, а прагматичні інтенції мовців – багатовекторними. Соціальні мережі, месенджери та онлайн-платформи створюють простір, у якому мовлення орієнтується не стільки на дотримання усталених норм, скільки на ефективність впливу, швидкість реакції та емоційну залученість адресата.

Як зауважують дослідники цифрової комунікації, інтернет-дискурс характерний посиленою інтерактивністю, персоналізованістю та мультимодальністю, що істотно впливає на прагматичну організацію висловлювання (Дзюбак, Мораш, 2024, с. 9). У таких умовах мовець постійно коригує власну мовленнєву

стратегію залежно від платформи, аудиторії та комунікативної мети.

Однією з ключових прагматичних характеристик онлайн-дискурсу є орієнтація на негайний зворотний зв'язок. У соціальних мережах і месенджерах комунікація набуває рис безперервного діалогу, у якому реакція адресата – коментар, лайк, репост або відповідь – слугує показником успішності мовлення. За таких умов мовленнєві інтенції змінюються: інформативна функція часто відходить на другий план, поступаючись апелятивній та експресивній. Наприклад, інформаційні повідомлення нерідко оформлюються у формі запитань або закликів: *Сьогодні ухвалили важливе рішення. Як ви до цього ставитеся?* або *Нові правила вже діють – реагуємо в коментарях.*

За спостереженнями В. Іващенка, мережева комунікація сприяє формуванню стратегій, спрямованих на залучення й утримання уваги аудиторії (Іващенко, 2021, с. 16). У мовленні українських користувачів це реалізується через активне використання прямих звертань і спонукальних конструкцій, що ініціюють взаємодію: *Друзі, напишіть, що думаєте*; *Як ви вважаєте, це справедливо?*; *Поділіться власним досвідом у коментарях*. Подібні формули не лише структурують текст, а й виконують чітку прагматичну функцію – стимулюють відповідь адресата та підтримують комунікативну динаміку.

Ще однією важливою прагматичною особливістю онлайн-дискурсу є зменшення комунікативної дистанції між мовцем і адресатом. Умовна публічність і відносна анонімність інтернет-простору сприяють уживанню фамільярних форм звертання, іронії та мовної гри. Це виявляється у репліках типу *Ну що, поїхали далі?*; *Та ви серйозно?*; *Знайома ситуація, правда ж?*. Як зазначають дослідники, цифрове середовище створює ілюзію безпосереднього контакту, що заохочує персоналізоване мовлення та суб'єктивізацію висловлювання, роблячи адресата активним співучасником комунікації.

Стилістична організація мовлення в інтернеті зазнає істотних змін, що виявляються насамперед у розмитті меж між функціональними стилями. Онлайн-дискурс часто поєднує елементи розмовного, публіцистичного, а іноді й офіційно-ділового стилів у межах одного повідомлення. Така стилістична гібридність

зумовлена специфікою цифрових платформ, де одна й та сама комунікативна дія може бути адресована як масовій, так і персоналізованій аудиторії.

Нові медіа стимулюють зростання неформальності мовлення та послаблення традиційних стилістичних обмежень. В українських соціальних мережах це виявляється у використанні розмовної лексики й емоційно забарвлених елементів навіть у ситуаціях, які раніше вимагали офіційного стилю. Наприклад, дописи установ або публічних осіб у Facebook можуть поєднувати ділову інформацію з розмовними звертаннями та оцінками: *Повідомляємо, що прийом громадян сьогодні триватиме до 16:00. Друзі, просимо приходити вчасно*; *Офіційно стартує новий проєкт, тож тримаємо кулаки й рухаємося далі.* У таких повідомленнях формально-інформативний компонент поєднується з елементами розмовного й публіцистичного стилів.

Месенджери, зі свого боку, формують комунікативне середовище, у якому домінує розмовний стиль у його максимально спрощеному вигляді. Короткі репліки, відсутність розгорнутих синтаксичних конструкцій і мінімізація службових слів зумовлюють редукцію стилістичної диференціації. Типовими є повідомлення на кшталт *Зустріч переносимо на завтра, ок?* або *Я вже на місці, чекаю.* Водночас у межах одного чату можуть співіснувати різні стилістичні регістри: нейтрально-інформативні репліки змінюються емоційними або жартівливими висловленнями залежно від теми спілкування та складу учасників, що ще раз підтверджує гнучкість і варіативність стилістичної організації цифрового мовлення.

Однією з визначальних рис онлайн-дискурсу є посилена експресивність мовлення. За відсутності невербальних компонентів живого спілкування мовець прагне компенсувати інтонаційні й емоційні нюанси за допомогою мовних і графічних засобів. У цифровому середовищі активно використовуються повтори, експресивна пунктуація та графічні прийоми, що істотно трансформує традиційні уявлення про стилістичну норму.

В українському сегменті соціальних мереж поширеним є використання знаків оклику, багатокрапок і великих літер для підсилення емоційного ефекту. Наприклад, у дописах і коментарях трапляються конструкції на кшталт *Це просто неймовірно!!!, Не*

можу в це повірити…, Це ВАЖЛИВО знати всім. Подібні графічні засоби виконують прагматичну функцію актуалізації уваги адресата та підсилення емоційного впливу. Водночас їх надмірне застосування може знижувати чіткість висловлення й ускладнювати інтерпретацію повідомлення, особливо в інформаційних або напівофіційних контекстах.

Емоційність онлайн-мовлення тісно пов'язана з прагненням до самовираження. Соціальні мережі заохочують мовців до відкритої демонстрації власної позиції, переживань і оцінок, що сприяє суб'єктивізації висловлення. Це виявляється у використанні оцінних конструкцій і форм першої особи, наприклад, *Я реально обурений цією ситуацією*; *Для мене це було дуже болісно*; *Мене щиро тішить такий результат.* Як зауважують дослідники, подібна експресивна насиченість є характерною рисою інтернет-дискурсу загалом і відображає зміну комунікативних пріоритетів сучасного суспільства, орієнтованих не лише на передачу інформації, а й на емоційний вплив та персоналізацію мовлення.

Важливою особливістю онлайн-дискурсу є інтеграція вербальних і невербальних компонентів у межах одного повідомлення. Мультимодальність постає невід'ємною складовою цифрового мовлення, змінюючи як прагматичну, так і стилістичну організацію тексту. Зображення, відео, GIF-анімації та інші візуальні елементи доповнюють вербальне повідомлення, виконуючи функції емоційного уточнення, іронічного коментаря або смислового акценту.

В українському сегменті соціальних мереж мульти-модальність реалізується через поєднання коротких текстових повідомлень із візуальним супроводом. Наприклад, повідомлення *Плани на вечір затверджено* часто поєднується з фотографією кави, книги або перегляду фільму, що конкретизує зміст висловлювання. Аналогічно допис *Нарешті добрі новини* супроводжується зображенням або відеофрагментом, який підсилює позитивну оцінку й задає бажаний спосіб інтерпретації тексту.

У месенджерах невербальні компоненти також активно залучаються до структури повідомлення. Коротка репліка *Зустріч перенесли на завтра* може супроводжуватися GIF-анімацією або зображенням, що передає здивування, розчарування чи іронічне ставлення мовця до ситуації, не вербалізоване безпосередньо в

тексті. У таких випадках візуальний елемент фактично бере на себе функцію емоційної інтерпретації повідомлення.

За спостереженнями В. Іващенка, використання мультимодальних засобів сприяє креолізації тексту та змінює роль слова в комунікативному акті (Іващенко, 2021, с. 17). Унаслідок цього слово перестає бути єдиним носієм смислу, поступаючись частиною своїх функцій візуальним компонентам. Це зумовлює переосмислення стилістичних категорій і потребує нового підходу до аналізу мовлення у цифровому середовищі, де повідомлення дедалі частіше функціонує як єдність вербального й невербального кодів.

Отже, прагматичні та стилістичні зміни мовлення в онлайн-дискурсі є закономірним наслідком функціонування мови в умовах цифрової комунікації. Інтернет-середовище формує нові мовленнєві стратегії, орієнтовані на взаємодію, експресивність і персоналізований вплив. Стилістична гібридність, посилена емоційність, використання мультимодальних засобів свідчать про трансформацію традиційних уявлень про мовну норму та функційні стилі. Водночас зазначені процеси не є хаотичними, а відображають адаптацію української мовної системи до нових комунікативних реалій. Усвідомлення прагматичних і стилістичних особливостей онлайн-дискурсу є необхідним для комплексного розуміння мовних трансформацій в епоху Інтернету та для подальшого осмислення перспектив розвитку мовної культури в цифровому просторі.

Висновки. Проведений аналіз засвідчує, що цифрова комунікація є одним із ключових чинників трансформації мовленнєвої системи сучасної української мови. Соціальні мережі, месенджери та онлайн-платформи сформували принципово новий комунікативний простір, у межах якого мова функціонує за зміненими правилами, адаптуючись до умов швидкості, інтерактивності та мультимодальності. Інтернет-дискурс постає не як периферійне явище, а як повноцінне мовленнєве середовище, що активно впливає на розвиток мовної норми, стилістичні пріоритети та комунікативні стратегії.

Цифрова комунікація зумовлює гібридизацію мовлення, поєднуючи риси усної та писемної форм. Такий тип мовлення характерний фрагментарністю, спонтанністю, зниженням

формальної регламентованості та посиленням особистісного начала. Зміна комунікативних ролей адресанта й адресата, характерна для інтернет-середовища, сприяє зменшенню соціальної дистанції між учасниками спілкування й активному використанню розмовних, експресивних і оцінних мовних засобів.

Аналіз лексичних і словотвірних процесів показав, що інтернет-комунікація є потужним каталізатором оновлення словникового складу української мови. У цифровому середовищі інтенсивно розвиваються процеси неологізації, іншомовного запозичення, універбації та словотвірної креативності. Нові лексичні одиниці виникають як реакція на технологічні та соціокультурні зміни й швидко поширюються серед користувачів, часто минаючи етап нормативного закріплення. Водночас ці процеси не є хаотичними, а ґрунтуються на внутрішніх закономірностях мовної системи, що свідчить про її високу адаптивність.

Мовлення в цифровому середовищі орієнтоване насамперед на ефективність комунікативного впливу, залучення адресата та отримання зворотного зв'язку. Це зумовлює активне використання апелятивних конструкцій, експресивної пунктуації, емоційно забарвленої лексики, а також мультимодальних елементів, які доповнюють або частково замінюють вербальні засоби. Стилістична гібридність онлайн-дискурсу виявляється у поєднанні різних функційних стилів у межах одного повідомлення, що відображає зміну традиційних уявлень про стилістичну диференціацію мовлення.

Разом із тим результати дослідження засвідчують суперечливий характер мовних трансформацій у цифровому середовищі. З одного боку, інтернет-комунікація стимулює мовну креативність, збагачує виражальні можливості української мови та сприяє її активному функціонуванню в нових сферах, з іншого – послаблення нормативних обмежень, надмірна експресивність і спрощення мовних структур можуть створювати ризики для збереження мовленнєвої культури та усталених мовних норм.

Отже, мовні трансформації в епоху Інтернету слід розглядати як закономірний етап розвитку української мови в умовах цифровізації. Усвідомлення цих процесів є необхідним для вироблення зваженого підходу до оцінки мовних змін, що

дозволить поєднати відкритість до інновацій із збереженням культурної та нормативної цілісності мовної системи.

Література:

Гудзь, Н. О. (2015). *Інтернет-дискурс як новий тип комунікації: структура, мовне оформлення, жанрові формати. Сучасні лінгвістичні студії*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 61–87.

Дзюбак, Н. М., & Мораращ, Г. В. (2024). Вплив інтернет-дискурсу на формування мовної норми в сучасній українській мові. *Вісник гуманітарних наук*, 2.

Іващенко, В. Л. (2021). *Сучасні медіакомунікативні технології*. Київ: Розумники, 192.

Космеда, Т., Осіпова, Т., & Сліпецька, В. (2021). Зміни в комунікації та мовомисленні українців в епоху коронавірусної пандемії: інноваційна креативність. *Theoria et Historia Scientiarum*, 18, 27–47.

Павлишинець, О. О., Петришак, Б. Я., & Бойчук, Н. В. (2024). Вплив технологій на розвиток мовної культури: аспекти комунікації в цифровому середовищі. *Наукові інновації та передові технології*, 3 (21), 301–312.

Холод, І. В., & Калініченко, Т. М. (2024). Вплив цифрових технологій на мовні норми та стилістику в умовах трансформації комунікації у нових медіа. *Вісник гуманітарних наук*, 1.

Резюме. У цьому розділі досліджено мовні трансформації, що відбуваються в сучасній українській мові під впливом цифрової комунікації. Інтернет розглянуто як самостійний соціокультурний простір, у межах якого формуються нові типи мовленнєвої взаємодії, змінюються мовні норми, жанрові формати та стилістичні пріоритети. Проведено комплексний аналіз лексичних, словотвірних, прагматичних і стилістичних змін українського мовлення в соціальних мережах, месенджерах та на онлайн-платформах.

Проаналізовано специфіку інтернет-дискурсу як гібридного типу мовлення, що поєднує риси усної та писемної форм. Виявлено активні процеси неологізації, іншомовного запозичення, словотвірної креативності, зумовлені потребою мовної економії, експресивності та швидкої комунікативної реакції. Особливу увагу приділено прагматичним змінам онлайн-дискурсу, зокрема орієнтації на негайний зворотний зв'язок, персоналізації мовлення та зменшенню комунікативної дистанції між мовцем і адресатом.

Результати дослідження засвідчують, що цифрове середовище водночас стимулює мовну інноваційність і створює виклики для збереження мовної норми. Зроблено висновок, що мовні трансформації в

епоху Інтернету є закономірним етапом розвитку української мови, який потребує усвідомленого й науково виваженого осмислення.

LANGUAGE TRANSFORMATIONS IN THE INTERNET AGE: THE IMPACT OF NEW TYPES OF COMMUNICATION ON THE SPEECH SYSTEM

Oleksandr Leuta,
Iryna Ovchynnikova

Summary. The chapter explores linguistic transformations in contemporary Ukrainian caused by the expansion of digital communication. The Internet is examined as an independent socio-cultural space in which new forms of interaction emerge and traditional language norms, genres and stylistic hierarchies are reconfigured. The aim of the study is to provide a comprehensive analysis of lexical, word-formation, pragmatic and stylistic changes in Ukrainian online discourse as represented in social networks, messengers and digital platforms.

The research conceptualizes internet discourse as a hybrid mode of communication combining features of spoken and written language. Particular attention is paid to processes of neologization, borrowing, abbreviation and creative word formation driven by the need for linguistic economy, expressiveness and rapid information exchange. The study also highlights pragmatic shifts characteristic of online communication, including orientation towards immediate feedback, personalization of utterances and reduction of communicative distance between speakers and addressees.

The findings demonstrate that digital communication simultaneously enriches the expressive potential of the Ukrainian language and weakens traditional normative constraints. While online discourse fosters linguistic creativity and adaptability, it also poses risks related to excessive simplification and erosion of established standards. The article concludes that linguistic changes in the digital era should be viewed as a natural stage in language development that requires critical scholarly reflection in order to balance innovation with the preservation of linguistic and cultural integrity.